

դրելու է որ Արմենիոն իսկապէս եւ Տիւրքիոն շահերն չապարկայի երկու կողմէն շահերուն մէջ ստուգելու պիտի պարտաւորուին:

Գարնաւ կը կրկնուի, որ արեւելեան ճգնաժամին առ ապարկային մէջ աշխարհքին համար սոնհատոր որպէս մըն է, որ Աւստրիոյն զեռ ոյնպիսի հանգամանաց մէջ կը գտնուի, որոնք խաղաղութեան ժողովոյն մէջ իրեն անկախ եւ ազատ գիւրք մը կը մատակարարեն եւ իրեն իշխանութիւն կու տան փոքր վեճերու կամ անհարկ կարծեաց ասարբրու- թեանց համար ընդհանուր պատերազմ մը ծագելն արգելելու: Աւստրիական գահինը հիմակ առ ճգնաժամին մէջ ներկայ ժամանակուան եւ ապադային նկատմամբ ամենամանր պատասխանատուութիւն մը վրան կ'անուա, եւ համարուած ենք, որ իրեն փճա- կամ գործքին ինքնքր յաջողակ պիտի ցուցնուի:

— Հարցար ուժը հարիւր տասնուհինգին Մարտի 11—12ին գիշերը Աիւնեա լուր հասաւ, որ Կա- փուկան (Կեծն) էլպա կղզին խողովքը ու Գաղ- զիայի հարաւային ծովագետքը յոսանք ելելու է: Երկու- ր կողմը Մարտի 12ին Աիւնեայի արքայաժողովն այն ծանոթ հրամանագիրն հանեց, որն որ նոյն պա- տերազմի դիպակն իբրև: Եւրոպական խաղաղու- թեան զգուշիւ կը հրատարակէր, եւ հասարակաց պատժոյ գատաստեմին տակ կը ձգէր: Աս գեղար- նիշը բանասուն տարի ետքը, նոյն ամսուան ու գրեթէ նոյն օրուան մէջ տեղափոխուելը հիմա նորէն Աիւնեա ժողովն կը նստին, եւ աւերտու- կան իրաւարար տանինն պարտաւոր մէջ իբրև: ա- ռաջին ձայն ունեցող անդամներն մէկն է Գաղ- զիայի երկտիրանը, այն Գաղզիային՝ որն որ նորէն կայսերական կամ Կափուկանեան կղզի է, եւրոպա- կան նորոգից կամ անկեղծ հակառակ, որ երբեմն Կա- փուկան Եւրոպիայէն արտաւճ էր, ասոր ներհակ ու- թիշ տեղափոխ մը, որուն վն հուպան ան տանըր Աիւնեայի ու բոլոր Եւրոպայի մէջ նշանաւոր եւ պայծառ գործողութեանց տեր կղզի էր, ոչսորան օրս այնպիսի կեդրարան մ'տուած է՝ որ Եւրոպա- կան խաղաղութեան ապահովութիւն մը ստանալու համար իրմ կրակ կրաշխուարութիւն կը պահանջուի: Ան տանըր Աղերսանըր Կափուկանի գեմ, իսկ հիմա Կափուկան Աղերսանի գեմ կըստ է:

Վշտաւհար Բնայեա փոխուեցաւ: Գաղզիայի մէջ կայսրութիւնը Կափուկանեանց մէջին հաստատուե- ղաւ, առ յառաջագրով (programme) թէ կայսրու- թեանն է Եւրոպայի (L'empire c'est la paix): Ուու- ստատանի մէջ հարկ էր, որ հեղափոխուի եւ բարեփոխ իշխան մը կայսերական տեղան անցնուի առ յառաջա- գրով թէ իրմով պիտի կատարուին Կեդրոսի, Կա- արսիսի, Աղերսանի, Եւրոպայի, անհրաժեշտ բաղ- ձանքներն ու գիտաբարութիւնները:

Տարակցա զից ար խորքերը կը ցնդին կ'երթան, եւ Աստուած իրերը մարգալտ ըրած հաշիւներէն տարբեր կը արտադրէ:

Վարդապետ Կափուկան իր խաղաղական յառա- ջարդութեանցը հակառակ՝ պատերազմի մէջ մտնե- լու պարտաւորեցաւ, եւ Աղերսանըր Եւրոպայի պա- տերազմական յայտարարութեանը գեմ՝ շատ շուտ- նիւր կ'ընայ խաղաղութեան մէջ գտնուիլ:

Օտն արաջէ կ'անի:

— Վճռոյս 12ին խաղաղութեան ժողովն նիստ շունեցաւ, ինչու որ առջև որումն երկը ժամ անուած խորհրդին նիւթերն այնչափ շատ էին, որ ամբողջ օր մ'այլ հարկաւոր էր գտնուի կարգի գնե- լու: Ըտրախ օրն ամսոյս 17ին երկրորդ նիստն է- ղաւ: Ըսածն մ'որ հարկ է որ անցնի միջեւ նոյն բա- նակցութեանց զից հատարակութիւնը կարող ըլ- լայ բան մ'իմանայ: Հիմակուհիսն նոյն իսկ մայ- րաքաղաքիս Ժողովրդին դուրս գտնուող գեղարանա- կան անձինքն ալ դեռ մտնի մէջ են, ինչու որ, ինչպէս ուսհասարակ կը զուգուի, Ժողովոյն մէջ հաստատուել են, որ իրենց խորհուրդները բոլորովին գաղտնի պահուին, մինչեւ որ պատերազմը հրատարակե- լու պատշաճ ժամանակը հասնի:

Իրադրութիւնը կ'ըսեն թէ առջի նստին մէջ ծա- նօթ շորս պայմաններուն վրայ կարգաւ խօսելու անդ՝ կարող պայմաններ վրայ անկողնայեա սկսելու են խորհրդակցելը:

— Կնայեա կը յուսի, տարտիական գահինը մէկ քունի որ յառաջ անոյս ձին գրուած շրջաբերա- կան թուղթ մը խրկած է իր գերմանական տեղա- թեանց քով ունեցած պատասխան անձինքներուն, որուն մէջ կայսերական կառավարութիւնը գեմ կը գնէ պարտն ան տարտիականը, որ կ'ուզէ Գերմանական գաղտնիութեան արեւմտեան սահ- մանին (Գաղզիայի սահմանին) վրայ եղած ընդդէմը ամբողջունել:

— Վճռոյս 12ին Ուուսայ նոր կայսեր պատգա- մաւոր Աիւնեայ իշխանը միջուկ կ'ուսր երեւելի ան- ձանց այցելութիւնն ընդունեցաւ: Իսկ կ'ուսրէն ետքը

ինք անձամբ մեծախառ փրանկիսիոս Յոսեփի կայսեր ասանձին պայտը ինեան ելաւ, ու Կիկոպոս կայսեր մահուան ու իր մեծախա Վեդրամագր Բ. կայսեր գահակալութեան հանուցադիրն անոր մատոյց: Կայսրմէ ելելէն ետքը անոր բարձրագոյնը ծնողացն ալ այնչափ լին ընկերով՝ իր բարեմաղթութիւններն ըրաւ:

— Վճռն օրն իրիկուան ժամը Կնն Գաղ կ'ուսըր Գերմանական անձանց մեծ սեղան մը առաւ, որուն բացի Գաղզիայի, Աղերսանի ու բարձրագոյն Գրան Կեդրականութիւնն ու փազոր իշխանութիւնն ունեցող անձինքներն՝ հրատարակած էին նաեւ տեղափոխան պաշտօններն, շէս, Գրոսք ու Գրոսքը սեպուհ- ները:

ՊԱՏԵՐԱԳՐՈՒՄ ԻՐԵՐ

Սիւնիքէր ամսոյս 15ին կը գրէ թէ Գաղզիայի Գաղզիական հրատարակչի (Կ-ԱՂԶԻՔ) Սեւաստոփոլ մէջ նեանցով քողքին մէջ շատ տեղ կրակ ձգեր են: Երկու Ռուս պաշտօնակալ ասոքն անցեր են: — Նոյն քաղաքը առ ալ կը ծանուցանէ որ Գաղզիայի մէջ ժողովրդած հիւսիսային բանակը երկու մաս բաժ- նուել է, արմնց մեկուն Գարաիէ Կիլիկի, եւ մեկա- ին Անտապիէ հրամանատար գրուել են (Գրաւշի գեմ՝ ցից մը):

— Քեօնիկայի կ'ըսէ Մարտի 15ին կը գրեն որ Աղերսանըր Բ. Ռուսաց կայսրը խորթ խեղճութեանն ու երբն մեջտեղ գտնուած գաւառն ալ խոթու- մով զորադիւան հրամանատարութեան տակ ձգեր է, բայց բոլոր խորթի գործն ու թիւակողին Կարաքով իշխանին հրամանին տակ է:

— Կրասնոգորսկի Գերաբուարի 26ին գրուած թուղթ մը կ'ըսէ թէ օրը, որն որ 20էն մինչև 23 շատ դէշ էր՝ նոյն օրուրն շատ գեղեցիկ ըլլալու սկսել է: Աղէի օրերը հաստատուելէն ետքն Կսմեր փաշան բոս անհայն հաւանականութեան իր բա- նակցը յարձակողական պատերազմ ընկաւ պիտ'որ սկսի: Ան տանն փրկմանը կ'ըսէ որ Օսմանեանց յառաջան բանած տեղերը պիտի գրաւէ:

Կանչաւորք իրաւաւ կը համարին որ Աւստրիո- թիւայի վրայ եղած վերջին յարձակումն ետեւէն եր- կրորդ մեծապէս յարձակում մը յառաջ պիտ'որ ըլլի, անոր համար Լայքնս ծովագետն ալ քաղքին պաշտպանութեան օգնելու փոխանուած շատ շոգեկար կրկնայարկ նուր կ'ըսէ: Թէ որ Ռուսը համարուած են որ Աւստրիոյն հիմակ առջի անհայտուած ու պաշտպանուած է՝ ան տանն պէտք է որ իրենց Ալ- մայի քով ունեցած առջի զիբըր նորէն բանեն, որ- պէս ին թող շտան օր ճածիկները Աւստրիոյն հիւսիսային կողմն յառաջ ելնան:

Կանչաւորք պարտեան իր մէկ սրակնն հրամա- նագրին մէջ իր զորացը Աւստրիոյն պրանկի պաշտպանութիւնը կը ծանուցանէ եւ Ռիգա փաշա տաճիկանն պատերազմի պարտօնէին թուղթ մը կը գրէ, որուն մէջ Կսմեր փաշային եւ անոր զորացը մեծապէս գովասանելու խնդրով՝ նոյն զորաց խորթի մէջ պայտիս յաջող ընկացք մ'ունենալուն համար ճածիկ թուղթարթին իր մեծապէս կը ցուցնէ: Գանրապետին դրած թուղթն առ է:

Վերաբարի 17ին ինչոսին 25,000 հեռուա- կով, 4000 ձիարարով եւ 80 հրատարակչի Եւրոպա- ինքի վրայ յարձակեցաւ: Յարձակում կ'ընկե- լը մեծ եւստիկամք իրենք զիբըր պաշտպանեցին: Գանուրք օսմանն ան զորքը Կսմեր փաշային հրամա- նատարութեան տակ մեծ համարաւ առացաւ: Վերին հրամանատարին առ առջի փոխար գործըր ապա- դային համար մեղն շատ լայնեք կու տայ, եւ միտն- գտնայն բարձրին կը հաստատան վտահալութիւնը, գրին որ մեք իր վրայ ունեցիք, եւ պրն որ ինչն արդէն Գանուրքի քով պանալան դեպքերու մէջ ստացած էր: Նոյն Աւստրիոյն փառաւոր պաշա- պանութիւնն իմ գորացքս ոչ օրական հրամանա- գրով մը ծանուցի, զրն որ ինձի պատիւ կը հա- մարիմ ձեղն ու խաւրելու: Արդ հաճեցէր իմ բարեմաղթութիւնս բնորունելու, եւ նոյնը մեծա- փառ Ուոլթմանն ալ ծանուցանելու: Ան ալ պիտ'որ եւ ծանուցանել թէ ինչպէս մեր զորքը շատ կը քաշի այն մեծ կորստանը վրայ, որն որ Օսմանեան զորքն անկողնա զորութեան զորապետ Սեփի փա- շային մահուանը, որն որ այնպէս պատուով իրեն յոմանուած զիբըր պաշտպանելու համար քաշու- թեամբ ինկած է: Անգուստեյք իմ մեծ արմըս:

Վերին հրամանատար ԳԵՆԵՐԱԳԵՐ

— Վերաբարի 24էն գեղ կ'ըսէ 25ին զիբըր պա- տահաններուն վրայ Ռուսաց կողմանէ ասանկ կը գրեն:

Սեւաստոփոլ 27 փետրուարի: Ամսոյս 24ին եւ 25ին մէջ գիշերը Գաղզիայեաց ըրած յարձակումը Աւստրիոյն քով մինչև հիմա կղած պատերազմը

նեղուն ամենէն արեւմտահեղն էր: — Գաղզիայի խիստ բարձրութեամբ Ուստրիոյ յարձակումն իրայ յարձակեցան: Երկրայն տանն մեկըմէկու վրայ հրա- յան պայտեղէն ետեւ, որն որ մն ին գիշեր ըլլալով ամենեւին հեռուութիւն մը չունեցաւ, ոչնչակ մեկըմէկու մտնեցան, որ կրակը դաղ ընդունելով հրացանի կոթով սաստիկ կուր մ'ընդաւ, որն որ շատ քաղերուն կեանքն ալ արմեց: Հուս մեր ճոպա- նաձիգ ինքնակամ զորքն ասիկն ունեցաւ իր օրն ու զոհերն ընկաւ: Բայց որովհետեւ պատերազմին ելքը դեռ անորոշ էր, ուստի պահեստի զորաց մեկ մասը սգնութեան գալով Գաղզիայեաց զորաց կեն- դրոնը յարձակում մ'ընկաւ, որուն Գաղզիայի զինուոր գիմանայ եւ քաշուեցան: Երկրորդ առ- տուն պատերազմին դաշտը մտնելնով, զորաց պա- իկըմը եւ ամէն տեսակ վնասներով ծածկուած տես- նուեցաւ:

ԳԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ԻՐԵՐ

Մ ԲԵՆՆՆ, 19 Մարտի: Դեւստրապիայէն ամսոյս 12ին եկած լուրն ունեցով, Ռուսը այնպէս կը պատրաստուին, որ եթէ հարկը պահանջուլ ըլ- լայ, Դեւստրապիան առանց կուրի կարող ըլլան պար- պի: Կորաքով իշխանը խորթ կ'երկայ վերին հրամանատարութիւնն անկաւ:

2. Ղեկնուա, 16 Մարտի: Կանաւորայի պատ- դանաբութեան փոխանը Գրան հետ առանկին գաղնը մը զնել էր, որով ամէն պետականական գաւառութիւնները կը վերցուին: Մարտիական զորքը Աղերսի 12ին ծանայ պիտի ելայ:

ՌՈՒՍԱՍՆԱՆ

ՎԵՐԱԿՈՒՄ Բ. Ռուսաց նոր կայսեր գահակա- լութեան տանն սուրած յայտարարութիւնն առ է: Ենորհարկ Վասուճայ մեք Աղերսանըր Եւ- կրորդ, կայսր եւ ինքնակող ամենայն Ռուսաց, իմա- դաւոր Ահաստանի, եւ այլն, կը ծանուցանենք մեր ամեն հաստատարիմ հրատարակութիւն: Վասուճայ անքննելի խորհրդոքը հաճոյ երկեցաւ զմեզ ամենը- նիս ալ մէկ անանկեպ եւ ստիկայի հարուածով մը գարնելու: Ուեր ամենատիրելի հայրը, տեր եւ կայսր Կիկոպոս Պոլուկի, կարճատեւ բայց ծանր հիւանդութեամբ մը, որն որ սու վերջին օրերն ան- հաւատալի արագութեամբ կ'երկարորակեցաւ, այս- օրուան օրս, փետրուարի 18ին (Մարտի 2ին) վախ- ձանեցաւ: Ամենեւին խոսք կամ բառ չիւր, որ մեր ցուն, որն որ մեր ամէն հաւատարիմ հրատարակե- լուն ցան ալ է, կարող բլայ բացատրել: Աս- տուածային Կախաինանութեանն այս անհոտանելի արամուրութեան գրաւի ճոթըմով, միայն Կրմէ մեր միւթարութիւնը կը փնտանը, եւ Իրմէ միմակ կը յուսանք, որ մեզի զորութիւն շնորհէ իր կանգը մեր վրայ դրուած բեւոյ տանելու: Կնայեա մեր ամե- նապիլելի հայրն, որուն վրայ այնչափ ուրջուր կը թափուի, իր շունն, իր բոլոր կեանքը հրատարակեց բարձրութեան վրայ ունեցած խնամոյն ու ճգնացն ընձայած էր, ոչնչուեա մեք ոչ ոչս օխուր բայց հոտարական ու կարեւոր ժամուն մէջ, որ մեր մեր Ռուսաց պետութեանն եւ անոր հետ անբաժնի միա- ցած Ահաստանի թուղթարութեանն ու փնջանտի մեծ զորութեանն ժտանդական անտուր կ'ընկնը:

Վասուճայ առջև: Եր անտեսանելի եղանա- կաւ մեր բարեպիտը իր տեսլութեանը կը կատա- վարէ, սուրբ ու խաւրելիս կը գնելը, մեր հայրենեաց բարձրութիւնը իրբեւ մի միայն նպատակ միջո աչ- քերնուա առնեն ունենալու: Ըստնորդէ, օրեմն մեզի ու պաշտպանէ զմեզ Կախաինանութիւնը, որ զմեզ առ մեծ կոչումնս ընարած է, որ զիրաւաստան իր զորութեանն ու փառաց ամենէն բարձր աստիճա- նին մէջ պահենը, եւ մեղմով Պետրոսի, Կատարի- նէի, սիրելի (hien-aimé) Աղերսանի ինքն մեր ընտ- յուելու շորք բարձրանելն ու իրաւագործութիւնս ներք կատարելու: Իրենք մեր այլովիցը հետ մեկտեղ Վասուճայ սեպակն առջևը ծանուցած ըլլով պա- տարարը մեզի օգնական պիտ'որ ըլլայ: Աս այս կը ստիկուրը զիբըր, երկուր առ յայտարարութեանն ալ միանգամայն կը հրամայենք մեզն եւ մեր թա- գատանանքին իր կայսերական բարձրութեանը՝ Յե- ցարեւելէ մեծ իշխան՝ Կիկոպոս Աղերսանի զիբըր հաստատարութեան երդումն ընելու: Գուեալ ի րե- տորաւոր փետրուարի 18ին (Մարտի 2ին) Կրիս- տոսի ծննդնէն ետքը հարկը ուժը հարիւր սխուս- ու հինգին, մեր կատարարութեանն առաջին տարին:

ՎԵՐԱԿՈՒՄ

— Վճռոյս 4ին նոյն Աղերսանըր Եւրոպայի վրայ այն- եւ այլ հրամանագիրներ տուաւ, որոնցմէ առաւ- կան զորաց տուած հետեւեալ կայսերական հրա- մանագրին մէկ մասը հու կը գնելը:

